

WTO

WTO og retten til å regulere

■ Forhandlingene om innenlandske reguleringer i Verdens handelsorganisasjon dreier seg om å finne balansen mellom landenes ønske om rett til å regulere nasjonalt, gode saksbehandlingsregler og ønsket om økt handel med tjenester over landegrensene. Regjeringen er skeptisk til at nasjonale vurderinger av behov for regulering skal kunne overprøves av et WTO-panel.

Før jul inviterte Utenriksdepartementet til et fagseminar om innenlandske reguleringer i WTOs tjenesteforhandlinger. Formålet var å stimulere til bred debatt om temaet. Mange interesserte organisasjoner deltok og Nationen var som eneste avis til stede.

I en leder noen dager senere oppsummerer Nationen med å slå fast at diskusjonen på seminaret var et godt bidrag til en mer kvalifisert debatt om denne viktige delen av norsk politikktutforming. Dette er en anerkjennelse av regjeringens åpenhetslinje, som både fremmer demokratiet og gir oss som politikere et bedre beslutningsgrunnlag.

Samtidig gjør Nationen et poeng av at «våre forhandlingsmotparter i Geneve vet mer om våre posisjoner enn norsk offentlighet». Dette må skyldes en misforståelse. Det er ingen tvil om hva som er den norske grunnholdningen i disse spørsmålene.

I WTOs tjenesteaftale (GATS) er medlemslandenes rett til å bestemme innholdet i nasjonal lovgivning slått uttrykkelig fast. Samtidig, dersom et medlemsland har valgt å forplikte seg til såkalt nasjonal behandling for en tjenestesektor, så kan man ikke ha regler som diskriminerer mellom nasjonale og utenlandske tjenestetilbydere. For eksempel vil en dagligvarekjede måtte forholde seg til de samme reglene med hensyn til åpningstider og hygiene, uansett om kjeden er norsk eller utenlandsk eid.

Regler gitt nasjonalt kan gi tungvinte prosedyrer, mange skjemaer og hindringer på grunn av sen saksbehandling. Dersom prosedyrene blir byråkratiske, er det liten trøst i at de gjelder for alle. I mange land er situasjonen dessverre den at grunnleggende forvaltningsrettslige prinsipper er fraværende. For oss er det helt selvsagt at alle som søker om offentlige tillatelser eller kommer i berøring med forvaltningen på annen måte, skal nyte godt av den rettsikkerhet som disse prinsippene gir. Utvikling av regler om åpenhet i forvaltningen av nasjonale regler står sentralt i forhandlingene.

Utvikling av regler om åpenhet i forvaltningen av nasjonale regler står sentralt i forhandlingene.

Spørsmålet er hvor langt WTO-regelverket bør gå. En nasjonal regulering er som regel et resultat av at ulike hensyn veies mot hverandre, hvorav hensynet til byrden som reguleringen påfører tjenesteleverandøren er ett av flere. Det dreier seg om å finne den nødvendige balansen mellom på den ene siden hvert enkelt lands rett til å regulere, og på den andre siden målsettingen om å legge best mulig til rette for handel ved at reguleringene ikke er går lenger enn nødvendig.

Et forslag som er fremmet i disse forhandlingene vil innebære en såkalt nødvendighetstest. I ytterste konsekvens vil det kunne innebære at spørsmålet om nødvendigheten av for eksempel norske åpningstidsregler vil kunne bli fremlagt for et WTO-panel for overprøving. Norge støtter ikke forslaget.

Det norske grunnsynet er i samsvar med Soria Moria-erklæringen, som blant annet slår fast at handelsliberalisering kun skal skje innenfor en ramme hvor man tar hensyn til bl.a. sosiale standarder og miljø, og at WTO-reglene ikke skal frata fattige land styringsrett og virkemidler som har vært viktige for utvikling av velferdsstaten.

Konsensusprinsippet gjelder i WTO, altså at alle må være enige om endringer i regelverket. Norge står på ingen måte alene i vår kritiske holdning. Vår vurdering er derfor for forslaget om en nødvendighetstest ikke har tilslutning i WTOs medlemsmasse, og at forslaget derfor ikke vil bli vedtatt.

Det er mange gode grunner til å slå ring om medlemslandenes rett til å regulere nasjonalt. Samtidig er det gode grunner for å arbeide for at WTO-regelverket støtter opp om sunne prinsipper for god saksbehandling. Det internasjonale systemet for handel med tjenester krever etter mitt syn aktive nasjonale myndigheter som regulerer virksomheten til tjenesteleverandørene. Vi trenger nasjonal regulering for å nå politiske mål, og tjenesteleverandørene vil nyte godt av forutsigbarhet i rammebetingelsene.

Liv Monica Stubholt, statssekretær i Utenriksdepartementet (Sp)

Utsikter for øko-melka

ODD LUTNÆS
KRONIKK

TINE initierte høsten 2006 et prosjekt der Landbrukets Utredningskontor undersøkte nærmere om melkeprodusenter som driver økologisk i større grad slutter enn andre melkeprodusenter, og årsaker til at enkelte har valgt å slutte.

Tallenes klare tale er at i dag produserer flere økologisk melk og det produseres mer økologisk melk enn i 2002. Dette i motsetning til situasjonen innenfor konvensjonell melkeproduksjon, der det produseres om lag like mye som for fem år siden, samtidig som det er færre som produserer. Dette er ikke oppsiktsvekkende, men lett å glemme i ei tid der fokuset har vært rettet mot mangelen på økologisk melk. Samtidig kan det tas som et uttrykk for at de virkemidlene i dag har for å fremme produksjonen ikke er helt feilslått, men at en bør vurdere å justere styrken i dem, slik at flere ser det som et reelt alternativ å legge om til økologisk melkeproduksjon.

Det er også en kjensgjerning at til tross for økningen i antall produsenter i årene etter 2002, så er det få som leverer økologisk melk. Det innebærer at hver enkelt som slutter merkes godt, og det er antakelig grunnen til at man står i fare for å legge for stor vekt på de som av en eller annen grunn velger å slutte. For det er et vell av grunner til å innstille produksjonen. Så langt vi har kunnet bringe på banen, er det i stor grad snakk om private årsaker, som sykdom og endret livssituasjon. Noen velger å slutte på grunn av behov for investeringer for å holde fram, mens andre igjen finner det mer attraktivt å finne noe annet å jobbe med. Poenget her er at mangfoldet av grunner til at produsentene slutter med økologisk melkeproduksjon i liten grad

er strukturelt betinget. Dette er forøvrig en problemstilling forskerne som skal se på hvorfor øko-bønder slutter, bør ta høyde for.

Den avskallingen som det har vært av øko-melkprodusenter den første halvdel av dette tiåret, er derfor å betegne som normal. Det betyr at skal man møte den forventede veksten i etterspørselen etter øko-melk, må oppmerksomheten være rettet mot å ha så mange produsenter av øko-melk at man tåler den avskallingen som kommer gjennom naturlige årsaker. Problemet er dermed at det er ikke for mange som slutter, men det er for få som har lagt om til økologisk produksjon.

I lys av at det er for få som driver økologisk, er det urovekkende at det ved inngangen til 2007 er få melkeprodusenter som er under omlegging til økologisk. Det er også gjennom kartleggingen «Trender i norsk landbruk» fra Norsk senter for bygdeforskning meldt om liten interesse for å legge om til økologisk. Samtidig er dette situasjonen før det gikk ut entydige meldinger om behovet for mer økologisk melk for å dekke etterspørselen. Tidligere har budskapet utad i stor grad vært preget av lav anvendelsesgrad og liten etterspørsel. Det er derfor grunn til å forvente at disse nye signalene vil føre til at mange av dagens produsenter av økologisk melk vil gripe de mulighetene som åpnet seg etter at partene i jordbruksoppgjøret besluttet å legge ut ekstra kvoter øremerket for økologisk produksjon tidligere denne måneden. Entydige signaler om økt behov for økologisk melk vil trolig også bidra til at flere kan bli interessert, men på kort sikt vil utfordringen være å få de som allerede er leverandører av økologisk melk til å utnytte det utvidede handlingsrommet. Hvorvidt partene i jordbruksoppgjøret har tatt i kraftig nok, vil først ettertiden vise. Det skal imidlertid ikke ses bort fra at flere av dagens produsenter hadde sett seg i stand til å øke produksjonen om man i stedet for å legge ut kvoter for salg, hadde valgt å øke forholdstallet til de som leverer økologisk melk.

Problemet er ikke at det er for mange som slutter, med det er for få som har lagt om til økologisk produksjon.

Det er også slik at holdninger til økologisk produksjon generelt har vært lunken. En grunn til det, er det som er blitt omtalt som øko-paradokset. Med det menes at det konvensjonelle er for økologisk til at det er noe vesentlig å hente på å legge det om til økologisk. Er det slik, kunne Bjørn Eidsvågs tekst om at «hadde alt vore verre ville alt vore bra» vært en del av løsningen. Men i stedet for å skjule problemet med holdninger bak øko-paradokset, er det derfor mer fornuftig å løfte fram holdninger til økologisk melkeproduksjon som et problem.

En fornuftig måte å gripe fatt i dette på, kan være å ta problemstillinger knyttet til økologisk produksjon i større grad inn i det daglige arbeidet som gjøres i jordbrukets organisasjoner og bedrifter. Et eksempel kunne være å synliggjøre produksjonen av økologiske produkter og etterspørselen i de løpende markedsprognosene som utarbeides av Prognoseutvalget. I tillegg til at flere ville ha fått kunnskap og kjennskap om markedet for økologiske produkter, vil en slik framgangsmåte bidra til en felles forståelse av behovet for å dekke markedet. Faktisk er det slik at en permanent underdekning av økologisk melk vil kunne ha mange av de samme negative konsekvensene, som enhver annen over- og underskuddssituasjon. Det vil gå på tilliten løs til norsk landbruks evne til å ivareta de samfunnsoppgaver de er forventet å ivareta. Dette gjelder ikke minst målet slått fast i Stortingsmelding 19 (1999-2000) om at «...jordbruket skal produsere for å dekke etterspørselen etter varer det er naturlig grunnlag for å produsere i Norge».

Odd Lutnæs er prosjektleder ved Landbrukets Utredningskontor

FOR FÅ: I lys av at det er for få som driver økologisk, er det urovekkende at det ved inngangen til 2007 er få melkeprodusenter som er under omlegging til økologisk, skriver Odd Lutnæs.

FOTO: MARIANN TVETE